

Türkiye'de Gıda Güvencesi

Gül Yücel

Eylül 2022

Ana Mesajlar

- Tarım üretiminde verimlilik kazanımlarında yavaşlama
- Gıda güvenesi görünümünde görece daha yavaş ilerleme
- Gıda enflasyonu alım gücü üzerinde baskıyı artırıyor
- Gıda enflasyonu ile mücadele için döviz kurunun dengelenmesi önemli
- İklim krizi su kaynakları üzerindeki riskleri artırıyor
- Politika tarafında gıda güvenesi konusunda farkındalığa karşın, aksiyon planlarında ne ölçüde ilerlendiği belirgin değil
- Gıda değer zincirinde teknoloji, lojistik ve arz tarafında pek çok yatırım alanı söz konusu

Gıda güvenesine giriş

Gıda Güvenesi

«Food Security»

Tüm insanların, aktif ve sağlıklı bir hayat için tercihleri ve ihtiyaçları doğrultusunda yeterli, güvenli ve besleyici gıdaya her zaman fiziksel, sosyal ve ekonomik erişiminin bulunması durumu

Gıda Güvenliği

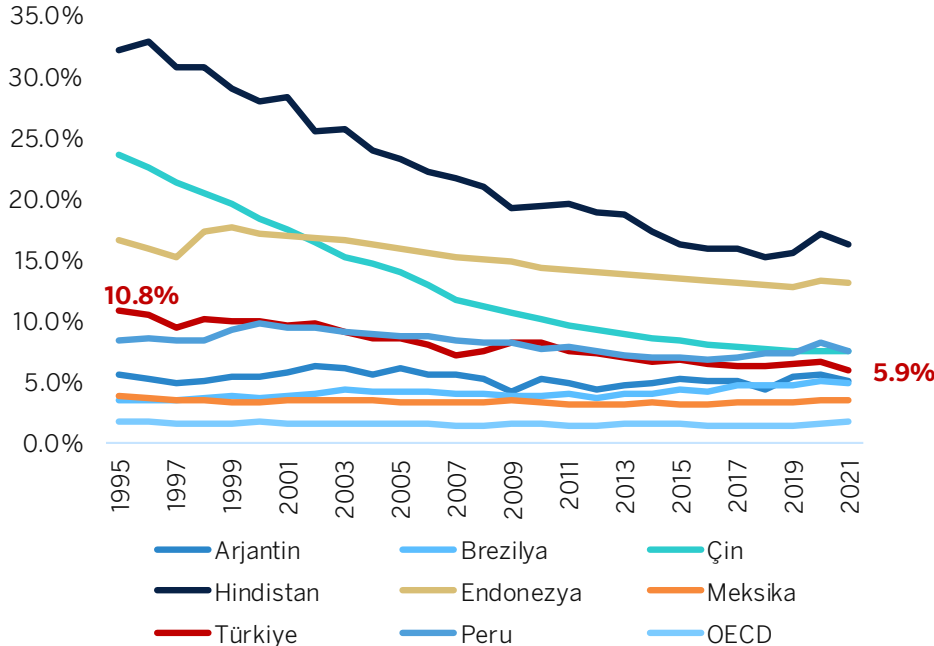
«Food Safety»

Gıdalarda olabilecek fiziksel, kimyasal, biyolojik ve her türlü zararların bertaraf edilmesi için alınan tedbirler bütünü

Gıda güvenesi yalnızca gıda güvenliğini değil, aynı zamanda satın alınabilirlik, erişim ve doğal kaynaklar gibi pek çok faktörü içinde barındıran geniş bir konsept

Tarım üretimi, toplam katma değerın %6'sına katkıda bulunuyor

TARIM SEKTÖRÜ KATMA DEĞERİ / GSYH (2015 SABİT FİYATLAR, %)

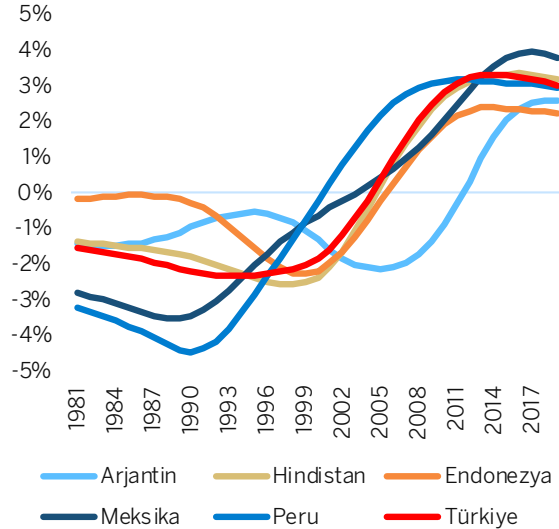

- Türkiye'de tarımsal üretimin katma değeri 2021 yılı itibariyle 66,3 milyar dolara ulaştı. Tarım üretimi 1995 yılında GSYH'nin %10,8'ine tekabül ederken 2021 yılı itibariyle bu pay %5,9'a kadar geriledi.
- Tarımsal üretimin toplam katma değer içerisindeki payında görülen gerileme eğilimi aslında pek çok gelişmekte olan ekonomide gözlemleniyor.
- OECD ülkeleri genelinde tarım sektörünün toplam GSYH içindeki payı tarihsel olarak yaklaşık %1,8 oranında sabit kaldı.
- Tarım/GSYH'de azalan eğilim, şehirleşme, ekonomik kalkınma ve tarımsal üretimde verimliliğin artmasıyla ekonomide kaynakların tarımdan sanayi ve hizmetlere doğru kaydığını doğrular nitelikte.

Tarımda verimlilik geçtiğimiz 10 yılda yavaşladı

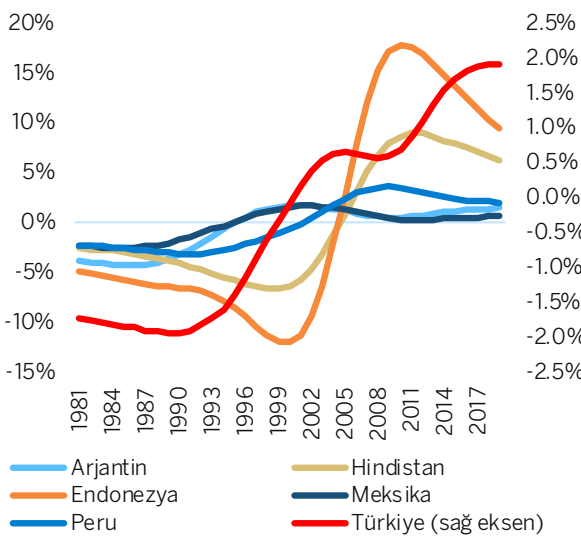
TARIMSAL ARAZİ VERİMLİLİĞİ

(%, Yıllık Değişim)

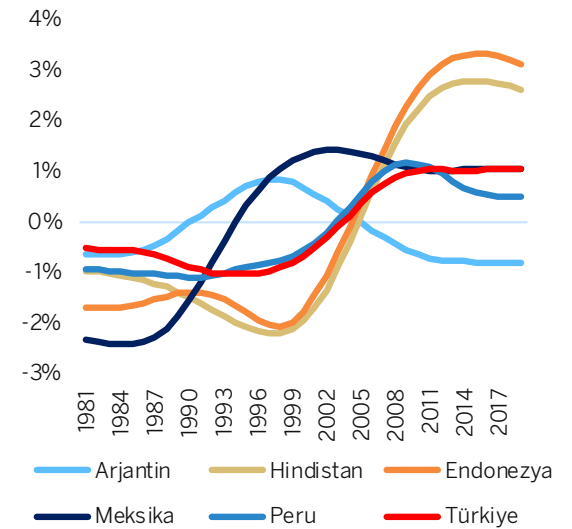
TARIMSAL İŞGÜCÜ VERİMLİLİĞİ

(%, Yıllık Değişim)

TARIMDA TOPLAM FAKTÖR VERİMLİLİĞİ

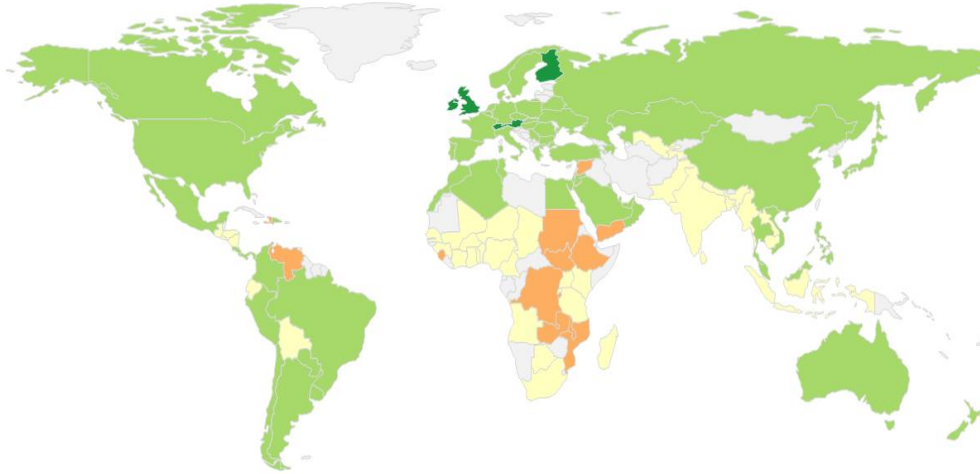
(%, Yıllık Değişim)

Birim arazi ve işgücü başına tarımsal üretim 2000'li yıllarda gelişmekte olan ülkelerde yükselirken, 2010'dan itibaren tarım üretiminin verimliliğinde yavaşlama gözlemlendi

Türkiye küresel gıda güvencesi endeksinde 48. sırada

ÜLKELER ARASI GIDA GÜVENCESİ ENDEKSİ (2021)

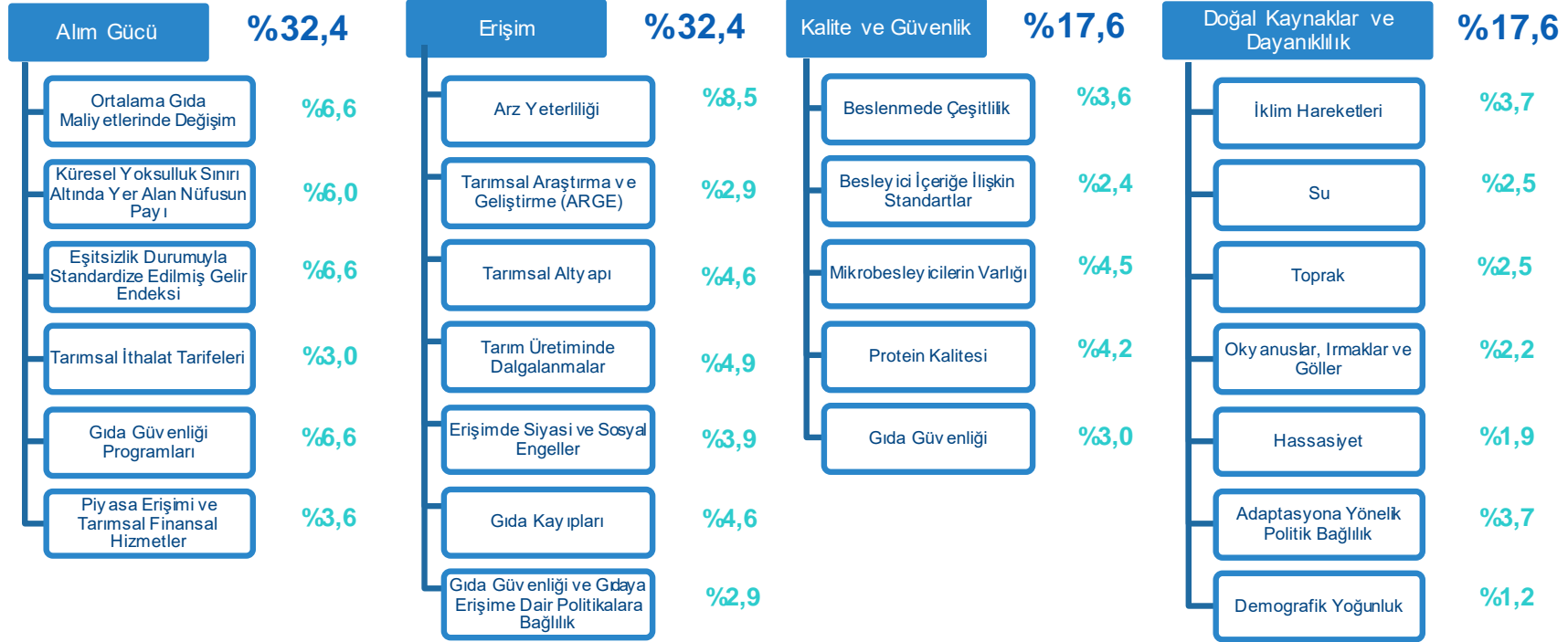

Çok İyi	Skor +80
İyi	Skor 60-79
Orta	Skor 40-59
Zayıf	Skor 20-39
Çok Zayıf	Skor 0-19,9

- Economic Intelligence Unit 113 ülke için Gıda Güvencesi Endeksi'ni yayınlıyor
- Sadece 5 ülke (İrlanda, Avusturya, Birleşik Krallık, Finlandiya ve İsviçre 80'in üzerinde skorla «Çok İyi» kategorisinde sınıflandırılıyor
- Türkiye 65 puanla «İyi» kategorisinde
- Ancak, Türkiye'nin sıralaması son 10 sene içerisinde 36'dan (105 ülke arasında) 48'e (113 ülke arasında) kadar geriledi
- Sahraaltı Afrika bölgesi gıda güvencesinde görece daha zayıf bir görünüm sergilemekte

Gıda güvencesi nasıl hesaplanıyor?

GIDA GÜVENCESİ ENDEKSİNİN ALT KATEGORİ VE GÖSTERGELERİ İLE AĞIRLIKLARI

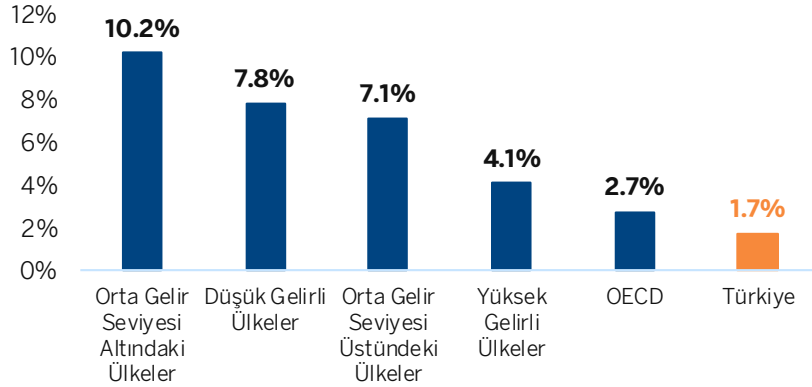
Gıda güvencesi endeksinin 4 ana alt kategorisi bulunmakta: alım gücü, erişim, kalite ve güvenlik, doğal kaynaklar ve dayanıklılık

Alım gücü ve erişim kategorileri endekste en yüksek ağırlığa sahip

Alt göstergeler arasında ise arz yeterliliği en yüksek katkıya sahipken bunu gıda maliyetleri, gelir düzeyi ve gıda güvenliği programları takip ediyor

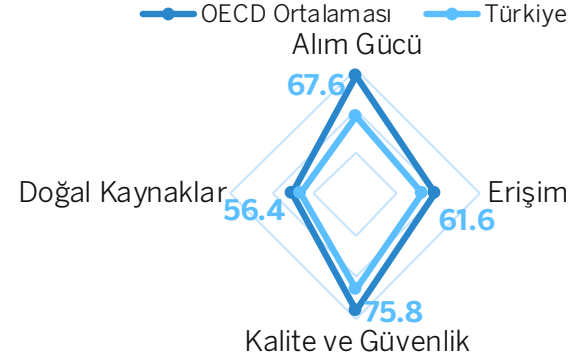
Gıda güvencesinde diğer ülkelerin gerisinde kalan bir ilerleme

GIDA GÜVENCESİ ENDEKSİNDEKİ DEĞİŞİM (%, 2012-2021)

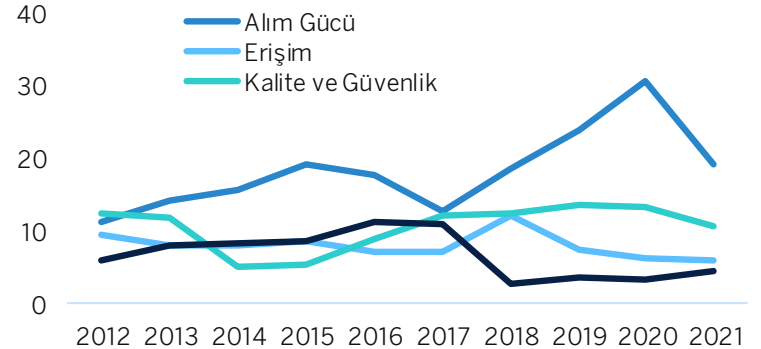

- Türkiye'nin gıda güvencesi endeksi 2012-2021 yılları arasında %1,7 büyüyerek, orta üst gelir grubu ülkelerinden daha yavaş bir büyüme kaydetti.
- Türkiye tüm alt kategorilerde *OECD ortalamasının altında* skor kaydediyor: alım gücü, erişim, kalite ve güvenlik, doğal kaynaklar. Bununla birlikte farkın en yüksek olduğu alt kategori alım gücü oldu.

ALT KATEGORİLER BAZINDA OECD VE TÜRKİYE

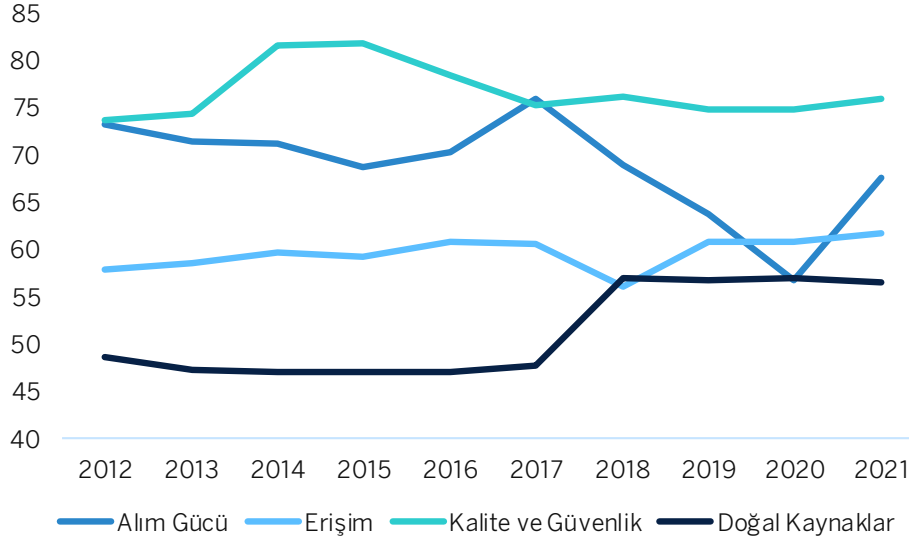

OECD-TÜRKİYE ALT KATEGORİLERDE FARK

Alım gücünde gerileme, gıda güvencesinde ilerlemeyi sınırladı

GIDA GÜVENESİ ENDEKSİ, TÜRKİYE (SEVİYE, 2012-2021)

Alt Kategoride Değişim, %	2012-2021
Doğal Kaynaklar	16,3
Erişim	6,4
Kalite ve Güvenlik	2,8
Alım Gücü	-7,8

- Türkiye'nin alım gücü kategorisindeki skoru 2012-2021 yılları arasında %7,8 oranında azaldı.
- Doğal kaynaklar skoru %16,3 ile en yüksek büyüme oranını kaydederken bunu %6,4 ile erişim takip etti.
- Kalite ve güvenlik aynı dönemde %2,8 ile daha ılımlı bir ilerleme kaydetti.

Türkiye'nin gıda güvenesi görünümüne yakın bakış

Türkiye gıda güvenesi endeksinde geçen seneye kıyasla en yüksek artış kaydeden 3. ülke olarak dikkat çekerken, 7 alt gösterge risk faktörü olarak karşımıza çıkıyor

Alım Gücü

Sıralama: 67/113

Ülkeler Ortalamasının Altında Olan Göstergeler

- Ortalama Gıda Maliyetlerinde Değişim
- Tarımsal İthalat Tarifeleri

Erişim

Sıralama: 42/113

Ülkeler Ortalamasının Altında Olan Göstergeler

- Erişimde Siyasi ve Sosyal Engeller
- Gıda Kayıpları

Kalite ve Güvenlik

Sıralama: 47/113

Ülkeler Ortalamasının Altında Olan Göstergeler

- Besleyici İçeriğe İlişkin Standartlar

Doğal Kaynaklar ve Dayanıklılık

Sıralama: 27/113

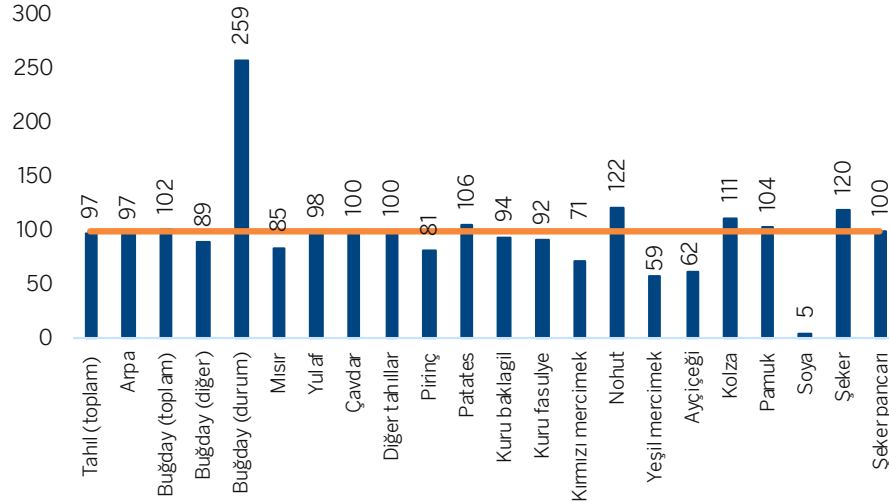
Ülkeler Ortalamasının Altında Olan Göstergeler

- Su
- Okyanuslar, İrmaklar ve Göller

Tahıl ürünlerinin yeterlilik derecesi ithalata ihtiyacı gösteriyor

YETERLİLİK DERECESİ

(TAHILLAR,%, 2020-2021)

SEÇİLİ TAHILLAR İÇİN ÜRETİM VE İTHALAT DEĞERLERİ

(2020-2021)

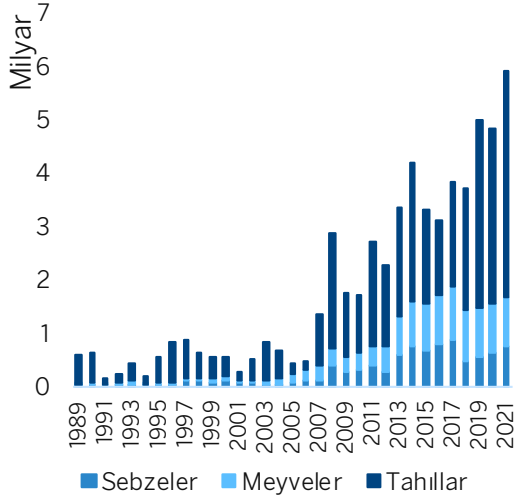
Ürün İsmi	Kategori	Değer	İthalat/Üretim
Buğday	Üretim (ton)	20,500,000	43,3%
	İthalat (ton)	8,877,310	
Arpa	Üretim (ton)	8,300,000	28,7%
	İthalat (ton)	2,383,928	
Yulaf	Üretim (ton)	314,528	2,2%
	İthalat (ton)	6,767	
Mısır	Üretim (ton)	6,500,000	35,4%
	İthalat (ton)	2,303,899	

- *Yeterlilik derecesi*, kullanılabilir üretimin iç tüketime oranı, tarım ürünlerini ithal etme eğilimini anlayabilmemize imkan sağlıyor.
- Bu oran %100'ün üzerinde olduğunda, iç piyasadaki üretim iç tüketimi karşılayabilirken, %100'ün üzerinde olması ürünün ithal edilmesi gerektiğini gösteriyor.
- Türkiye meyve ve sebzelerde kendine yeten konumda iken tahıllarda *yeterlilik rasyosu %97'nin altında*.
- Tahıl ürünleri özelinde mısır, yulaf, pirinç, ayçiçeği ve soya ürünlerinde %100'ün altında bulunan yeterlilik rasyosu ithalat ihtiyacına işaret ediyor.

Rusya ve Ukrayna tahıl ithalatımızda lider

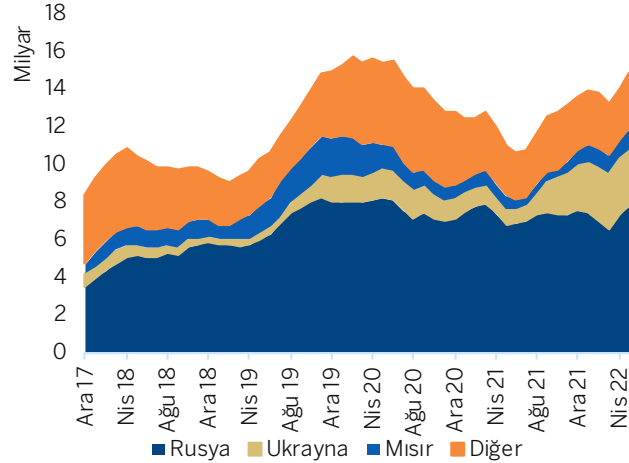
TÜRKİYE'NİN TARIM ÜRÜNLERİ İTHALATI

(DOLAR)

TÜRKİYE'NİN STRATEJİK TAHIL İTHALATI*

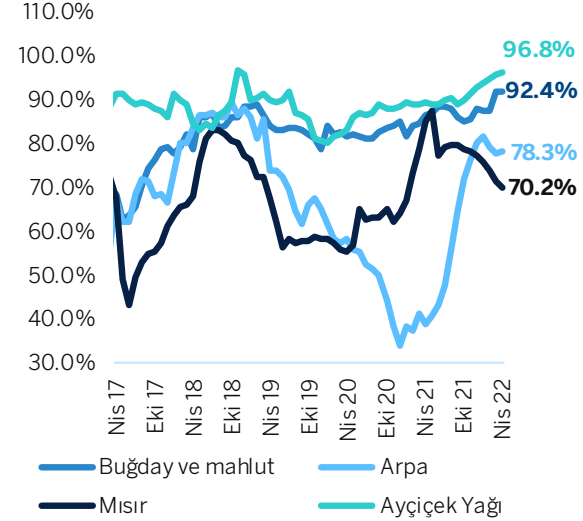
(12 ay kümülatif, net ağırlık, kilogram)

*Buğday, arpa ve mısır

RUSYA VE UKRAYNA'NIN TÜRKİYE'NİN TOPLAM İTHALATINDA PAYI

(net ağırlık, 12 ay hareketli toplam)

- Toplam tarım ürünleri ithalatı (meyveler, sebzeler ve tahıllar) 5,9 milyar dolar seviyesine ulaşırken, tahıllar ithalatın %72'sini oluşturdu
- Türkiye'nin stratejik tahıl ithalatında ilk üç sırada yer alan Rusya, Ukrayna ve Mısır, toplam tahıl ithalatının %79,3'ünü oluşturdu
- Rusya ve Ukrayna'nın Türkiye'nin ithalatında payı özellikle buğday ve ayçiçek yağında %90'ın üzerine çıktı

Türkiye ithalata bağımlılığa karşın net ihracatçı konumda

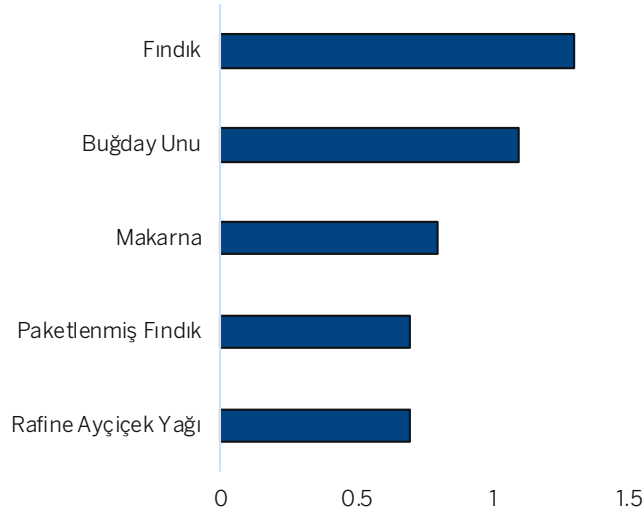
Türkiye'nin tarım ithalatı, gıda *ihracatına girdi* oluyor

Rusya ve Ukrayna'dan tahıl ithalatının akıbeti, Türkiye'nin gıda üretimi ve ihracatı açısından önem arz ediyor

Türkiye'nin en çok ihraç ettiği 2. ve 3. ürünler olan *buğday unu* ve *makarna* en çok ithal edilen ürün olan buğdaydan üretiliyor.

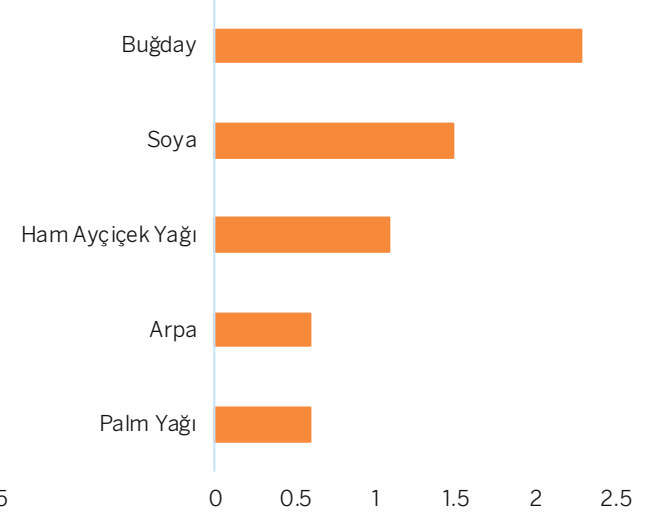
En çok ithal edilen 5 ürün *toplam gıda ithalatının %35'ini* oluştururken, en çok ihraç edilen 5 gıda ürünü *toplam ihracatın %20'sini* oluşturuyor.

EN ÇOK İHRAÇ EDİLEN 5 ÜRÜN (MİLYAR DOLAR, 2021)

Toplam ihracat
22,9 mlr \$

EN ÇOK İTHAL EDİLEN 5 ÜRÜN (MİLYAR DOLAR, 2021)

Toplam ithalat
17,2 mlr \$

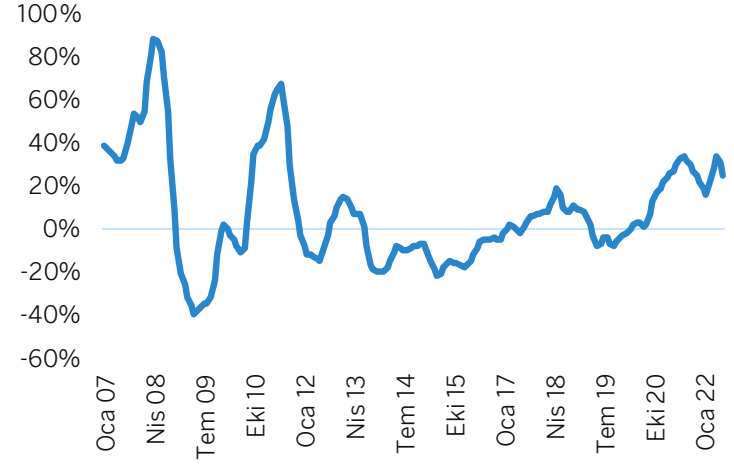
Uluslararası tahıl fiyatlarında yukarı yönlü eğilim

FAO* TAHIL FİYAT ENDEKSİ (SEVİYE)

*FAO: Gıda ve Tarım Örgütü

FAO TAHIL FİYAT ENDEKSİ (YILLIK DEĞİŞİM, 3 AYLIK HAR. ORT.)

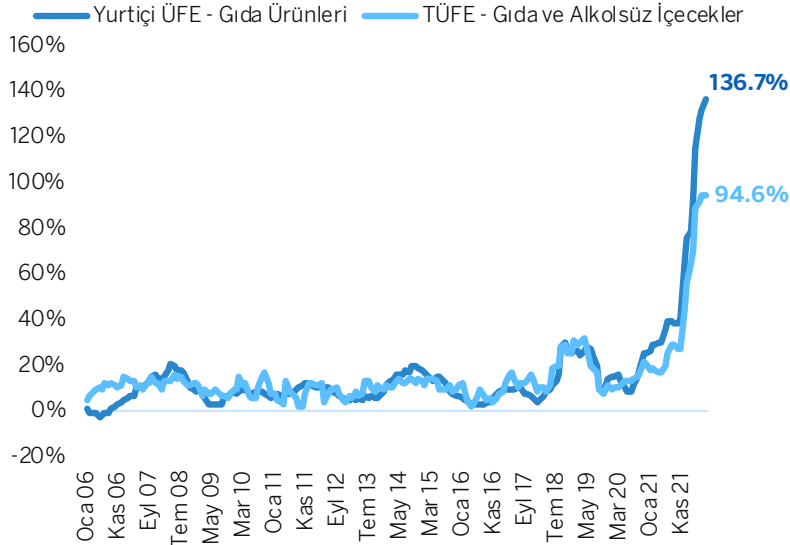

- Tahıl ithalatına *yüksek seviyede bağımlılığımız* değerlendirildiğinde, tahıl fiyatlarındaki yüksek artışlar tarım üretimi üzerindeki maliyet baskılarını artırıyor
- Tahıl fiyatları tarihi rekor seviyeleri kaydederken, *tahıl fiyat endeksi Mayıs 2022'de zirve seviyeyi gördü*
- Ukrayna ile yapılan tahıl anlaşmasının getirdiği sınırlı rahatlama ile birlikte tahıl fiyatları son 2 aydır gerilese de, tahıl fiyat endeksi yıllık %16,6 ve yılın başından bu yana %4,7 artış kaydetti

Girdi maliyetlerindeki artış üretici fiyatları üzerinde baskı yaratıyor

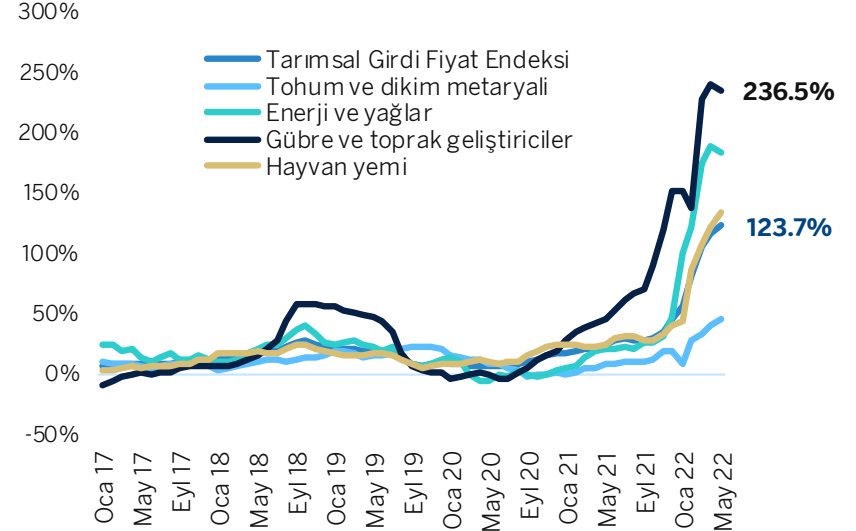
ÜRETİCİ VE TÜKETİCİ FİYAT ENDEKSLERİ

(YILLIK DEĞİŞİM)

TARIMSAL GİRDİ FİYAT ENDEKSİ

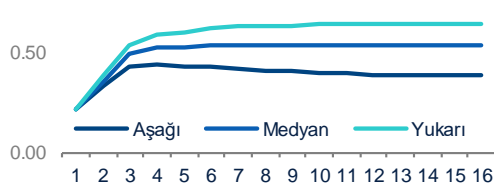
(YILLIK DEĞİŞİM)

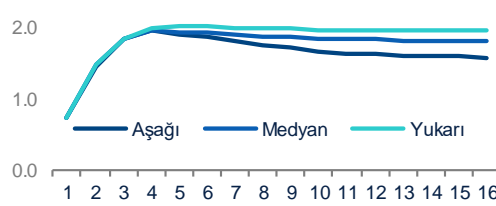
- Gıda ve alkolsüz içecekler tüketici fiyat enflasyonu Temmuz 2022 itibarıyla yıllık %94,6 ile tarihin en yüksek seviyesine ulaştı
- Aynı dönemde gıda ürünleri üretici fiyatları %136,7 oranında yükseldi
- *Gübre fiyatları* yıllık %236,5 artarken, *enerji ve yem fiyatları* üretici fiyatları üzerinde yukarı yönlü baskı oluşturan maliyet kalemleri arasında yer aldı

Gıda enflasyonu döviz kuru ve küresel fiyatlardan etkileniyor

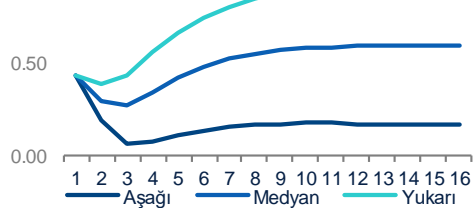
Petrol Fiyatlarında %10'luk Şokun Gıda Enflasyonuna Küm. Etkisi

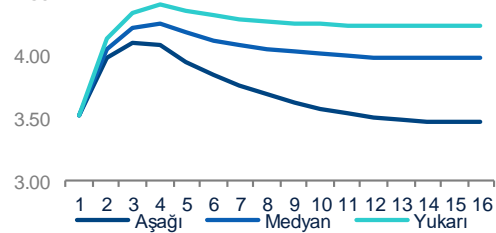
Döviz Kurunda %10'luk Şokun Gıda Enflasyonuna Küm. Etkisi

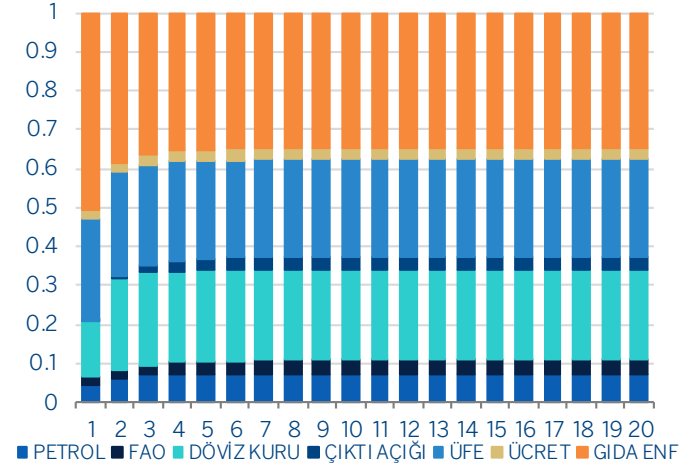
FAO Gıda Fiyat Endeksinde %10'luk Şokun Gıda Enflasyonuna Küm. Etkisi

Üretici Fiyatlarında %10'luk Şokun Gıda Enflasyonuna Küm. Etkisi

ŞOK FAKTÖRLERİNİN GIDA FİYATLARINA ETKİSİ

* BVAR analizi: Petrol fiyatı, FAO uluslararası gıda fiyatları, döviz kuru, uluslararası gıda fiyatları ve kur etkisinden arındırılmış üretici fiyat enflasyonu ve reel ücretlerin taze gıda ürün fiyatlarının etkisinden arındırılmış gıda enflasyonuna etkisi

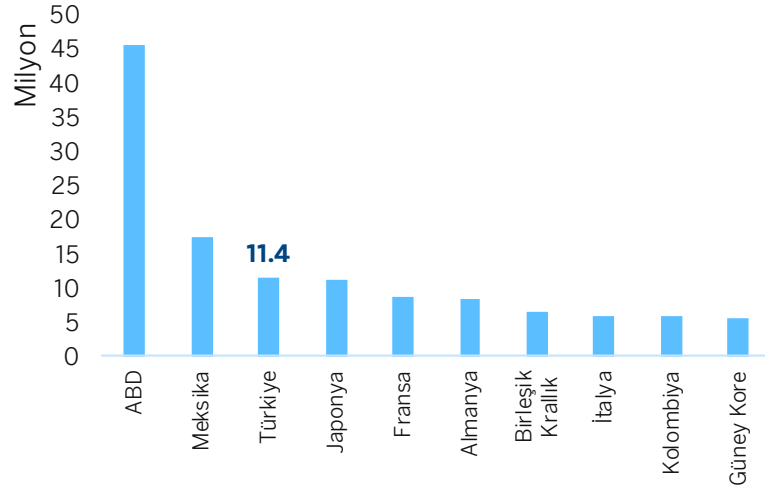
Döviz kuru ve üretici fiyatları, Türkiye'de gıda fiyatlarındaki dalgalanmaları açıklayan iki ana faktör

Döviz kuru ve uluslararası gıda fiyatlarındaki %10'luk artış gıda enflasyonunda 2 ve 0.6 yüzde puan yukarı yönlü etkiye sahip

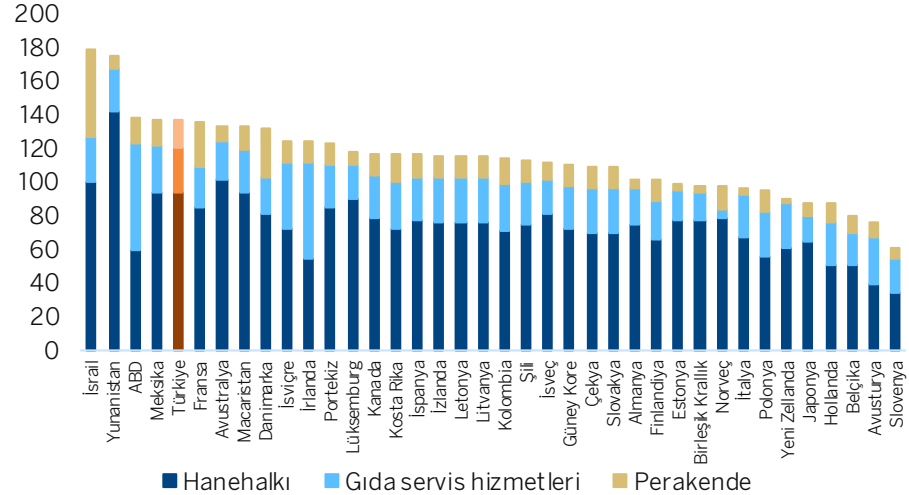
Gıda atığının yönetimi önemli fırsatlar barındırıyor

GIDA ATIĞINDA İLK 10'DA YER ALAN OECD ÜLKELERİ

(ton/YIL)

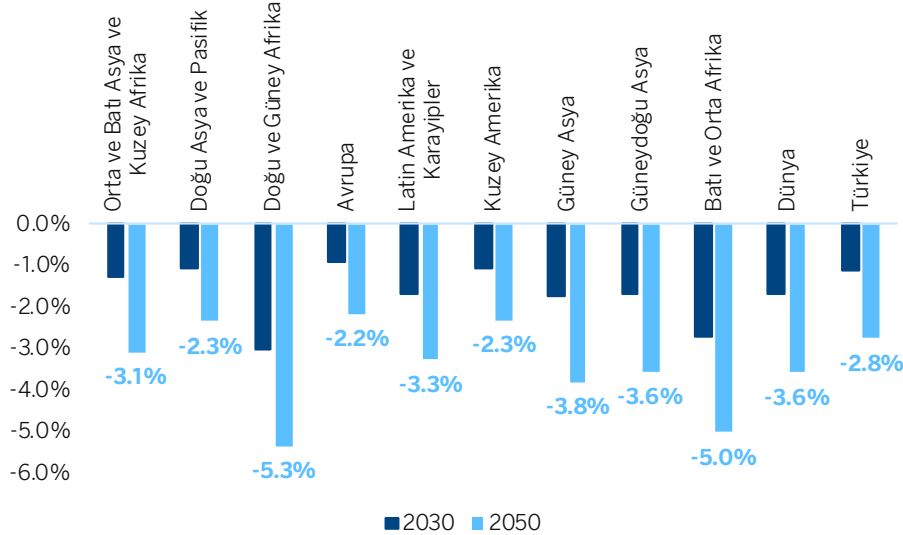
OECD ÜLKELERİNDE KİŞİ BAŞI GIDA ATIĞI (KİLOGRAM/KİŞİ/YIL)

- Türkiye yılda 11.4 milyon ton gıda atığı ile OECD ülkeleri arasında ABD ve Meksika'nın ardından **3. sırada** yer alıyor. Kişi başına düşen gıda atığında ise Türkiye OECD ülkeleri arasında **5. sırada**. Türkiye'de kişi başına atığın **%68'ini hanehalkı** oluşturuyor
- Gıda atığı her ne kadar çevre kirliliği açısından bir tehdit oluştursa da, doğal gaza ikame olan biometan üretiminde kullanılabilir bir «yeşil» fırsata dönüştürülebilir. Bu konuyla ilgili politika yapıcının motivasyonuna ilişkin örnek vermek gerekirse, ABRepower Stratejisi kapsamında biometan üretimini 2030 yılına kadar 35 bcm seviyesine (güncel küresel üretimin 10 katı) çıkarmayı hedefliyor

İklim krizi: Gıda tüketiminin önündeki büyük tehlike

İKLİM KRİZİNİN KİŞİ BAŞI GIDA TÜKETİMİNE ETKİSİ*

*İklim krizinin etkilerinin olmadığı senaryoya kıyasla International Food Policy Research Institute (IFPRI), 2022 Global food policy report: Climate change and food systems. doi: 10.2499/9780896294257

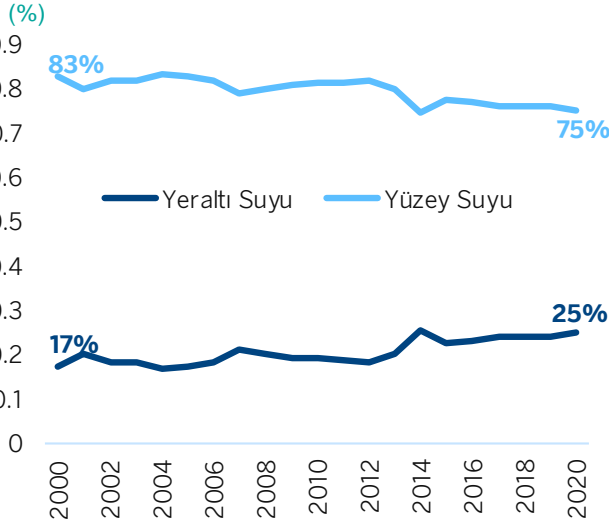
İklim krizi gıda arzı ve tüketimi için tehdit oluşturuyor

Uluslararası Gıda Politikaları Araştırma Enstitüsü'ne göre kişi başına düşen küresel gıda tüketimi iklim krizi nedeniyle 2030 yılına kadar %1,7 ve 2050 yılına kadar %3,6 gerileyebilir

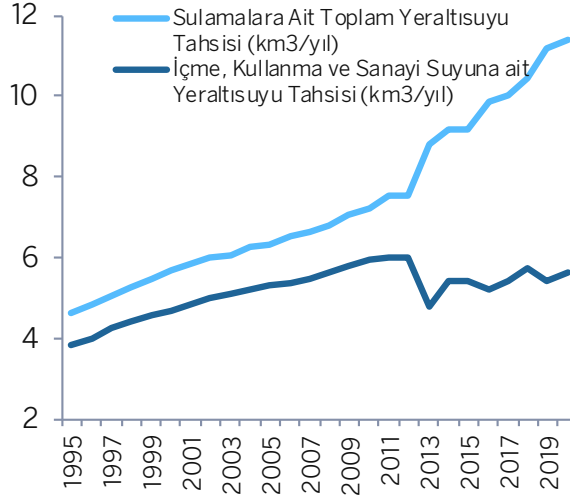
Doğu ve Güney Afrika bölgesinin kişi başı gıda tüketimi iklim krizi etkisiyle 2050 yılına kadar %5,3 gerileyecekken, Türkiye'de gıda tüketiminin aynı dönemde %2,8 gerileyeceği tahmin ediliyor

Yeraltı su rezervlerinin geleceği tarım üretimi için önemli

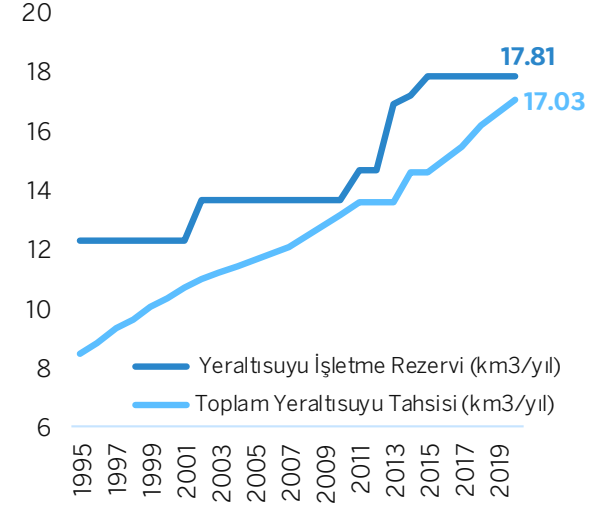
SULAMADA KULLANILAN YERALTI VE YÜZEY SUYU

YERALTI SUYU TAHSİSİ (TÜRKİYE, KM³/YIL)

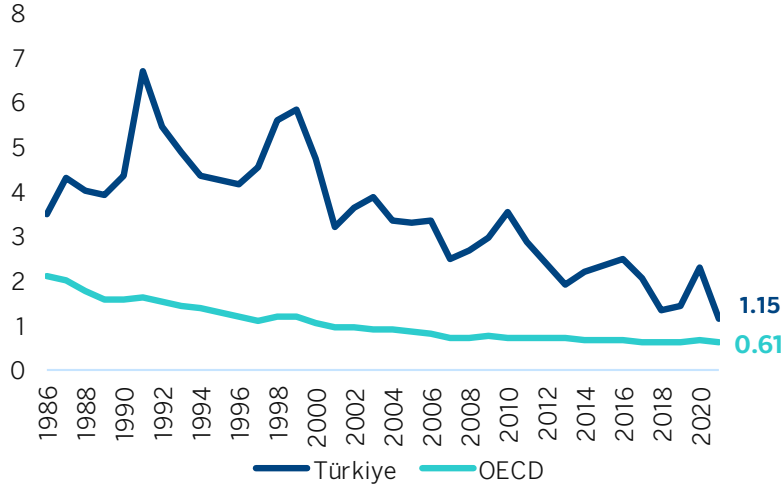
YERALTI REZERVİ VE TAHSİSİ (KM³/YIL)

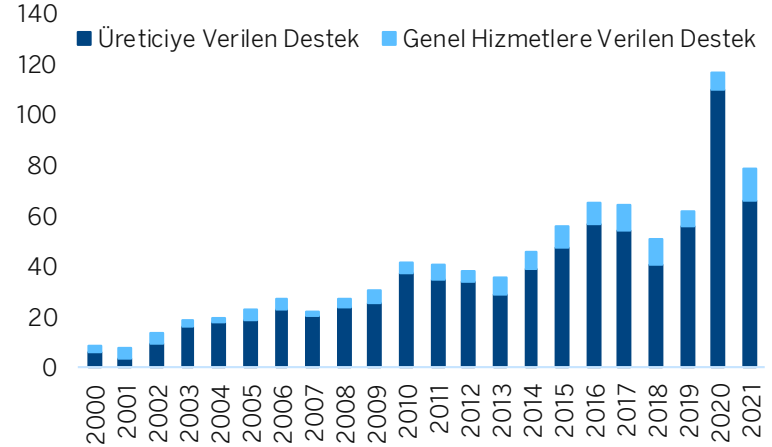
- Türkiye'nin gıda güvencesi endeksinde su kaynakları alt kategorisi ülke ortalamasının altında yer alıyor
- YüzeY suları toplam sulamanın %75'ini oluştururken, yeraltı sularının sulamadaki payı 2000'den bu yana %17'den %25'e kadar yükseldi. Bununla birlikte, sulama toplam yeraltı suyunun %67'sini oluşturmakta
- Yeraltı suyu işletme rezervinin %95,5'i tahsis edilmiş durumda. Var olan rezervlerin üzerine ekleme gerçekleştirilemediği durumda tarımsal üretim için gereken sulama suyu üzerinde baskılar artabilir

Tarım sektörüne desteklerin GSYH'den aldığı pay azalırken, desteğin çoğunluğu üreticiye verilmekte

TARIMSAL DESTEK/GSYH
(%)

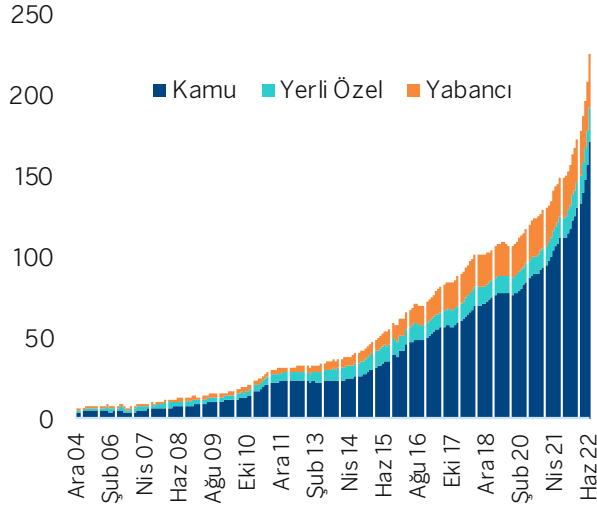
TARIMSAL DESTEK
(MİLYAR TL)

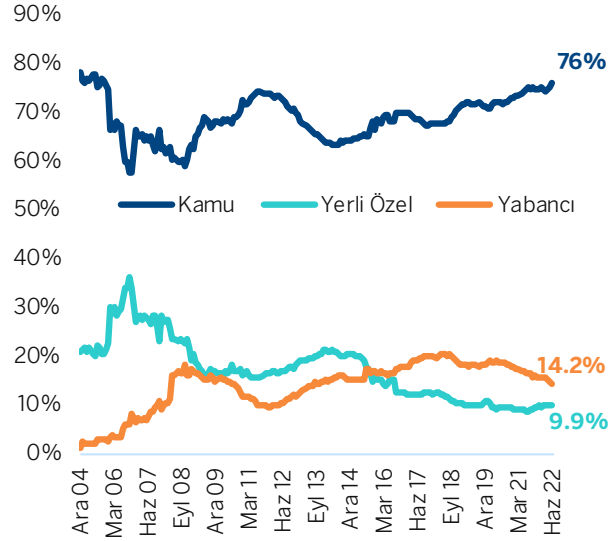
- Türkiye için devlet desteği 2021 yılı itibariyle 78,3 milyar TL'ye (toplam GSYH'nin yaklaşık %1,5'i) ulaştı
- Desteğin çoğunluğu *üreticilere piyasa fiyat desteği (ithal ürünlere uygulanan tarife)* halinde ödeniyor
- *Genel hizmetlere verilen destek*, (tarım Ar-Ge, altyapı hizmetleri, tarımsal ürünlerin tanıtımı gibi hizmetler), toplam destek içerisinde görece daha az paya sahip

Tarıma verilen kredilerde kamu bankaları ön planda

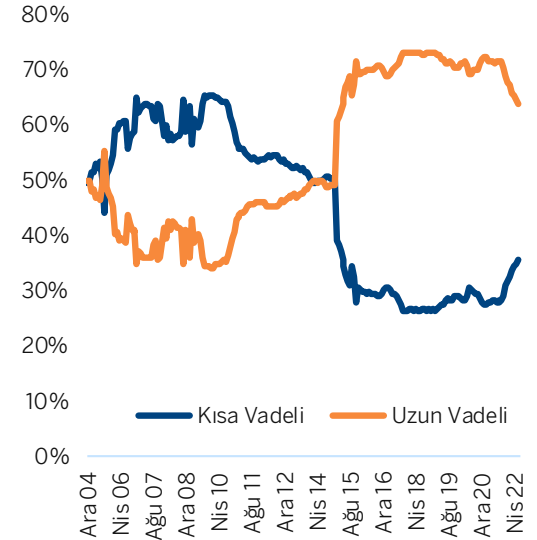
TARIM SEKTÖRÜNE KREDİLER
(MİLYAR TL)

BANKALAR ÖZELİNDE TARIM SEKTÖRÜNE KREDİLER (%)

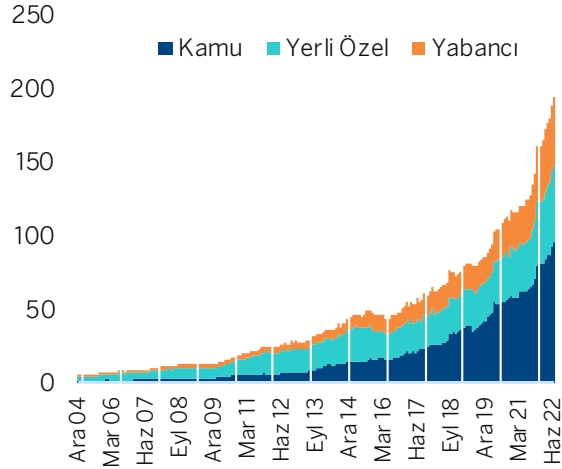
TARIM SEKTÖRÜNDE UZUN VE KISA VADELİ KREDİLERİN PAYI (%)

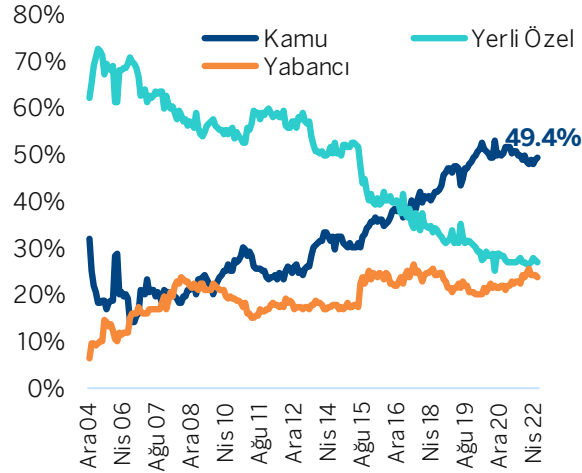
- Haziran 2022 itibariyle 225 milyar TL değerinde (bankacılık sektör geneli nakdi kredilerin %3,5'i) nakdi kredi tarım sektörüne verildi
- Tarım kredilerinin *NPL rasyosu*, bankacılık sektörü ortalamasının 90 baz puan altında **1,6%** seviyesinde
- *Yerli özel bankaların* tarım kredileri içerisindeki payı Ekim 2006'daki %36 seviyesinden Haziran 2022'deki **%9,9'a kadar geriledi**
- Sektöre verilen kredilerin çoğunluğu *uzun vadeli* iken, son dönemde kısa dönemli kredilerin payındaki artış dikkat çekiyor

Gıda imalatı kredilerinde özel bankaların payı %30'un altında

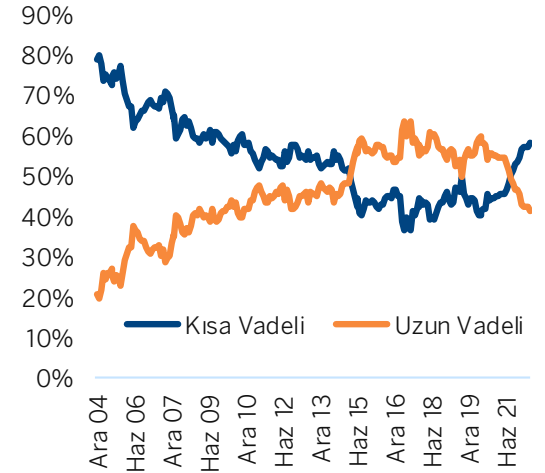
GIDA İMALATI SEKTÖRÜNE KREDİLER
(MİLYAR TL)

BANKALAR ÖZELİNDE GIDA İMALATI SEKTÖRÜNE KREDİLER (%)

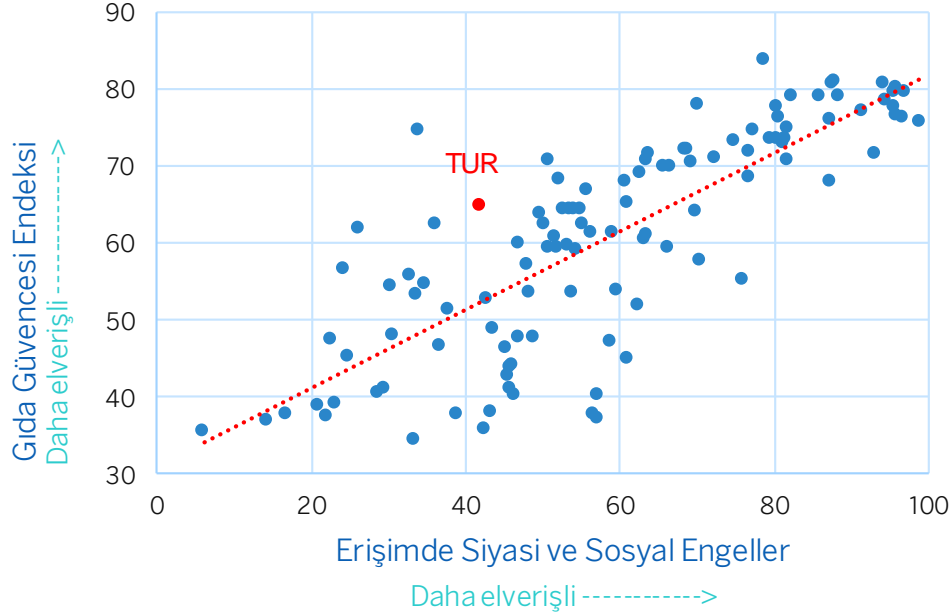
GIDA İMALATI SEKTÖRÜNDE UZUN VE KISA VADELİ KREDİLERİN PAYI (%)

- Haziran 2022 itibariyle 195 mlr TL değerinde (bankacılık sektör geneli nakdi kredilerin %3'ü) nakdi kredi gıda imalatı sektörüne verildi
- Sektör kredilerinin *NPL rasyosu*, bankacılık sektörü ortalamasının 70 baz puan altında *1,8%* seviyesinde
- 2017 yılına kadar yerli özel bankalar sektör kredilerinde lider konumdayken, Şubat 2017'den itibaren kamu bankaları sektörde ön plana çıktı. Haziran 2022 itibariyle kamu bankalarının toplam kredilerdeki payı *%49,4'e ulaştı*
- *Kısa vadeli kredilerin payı* Eylül 2021 itibariyle uzun vadeli payını aşarak Haziran 2022 itibariyle *%58,3'e ulaştı*

Gıda güvenesi politika yapıcının önceliği olmalı

POLİTİK VE SOSYAL KOŞULLAR İLE GIDA GÜVENESİ

Türkiye, kendisiyle aynı gıda güvenesi skoruna sahip olan ülkelere kıyasla gıdaya erişimde daha fazla siyasi ve sosyal engellerle* karşı karşıya

Bu görünüm, Türkiye'de politika yapıcının gıda güvenesi konusuna daha fazla yönelmesi ihtiyacını ortaya koyuyor

Erişimde Siyasi ve Sosyal engeller: 0-100 arasında değer alan ve politik istikrar riski, cinsiyet eşitsizliği, çatışma gibi pek çok siyasi ve sosyal göstergenin ağırlıklı ortalaması alınarak hesaplanıyor

Türkiye'nin gıda güvencesinde politika ajandası: *Stratejik Plan*

Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yayınlanan 2019-2023 dönemi Stratejik Planı *tarım üretimine ilişkin hedeflere 7 ana başlıkta işaret ediyor*

1. Kırsal alanda refahı yükseltmek, tarımsal üretimde verim ve kaliteyi artırarak istikrarlı gıda arzını sağlamak
2. Gıda, yem güvenilirliğini sağlamak, bitki, hayvan sağlığı ve refahına yönelik gerekli tedbirleri almak
3. Balıkçılık ve su ürünleri kaynaklarını korumak, sürdürülebilir işletimini sağlamak
4. Toprak ve su kaynaklarının sürdürülebilir yönetimini sağlamak
5. İklim değişikliği, çölleşme ve erozyonla etkin mücadele etmek
6. Biyolojik çeşitliliği korumak ve sürdürülebilir yönetimini sağlamak
7. Kurumsal kapasiteyi geliştirmek

- **Hedeflerde başarı sağlanabilmesi temel performans göstergelerinin içeriğine bağlı.**
- **Politikalardaki ilerleme ve atılan adımların ekonomik etkileri kamuya daha şeffaf bir şekilde aktarılabilir.**
- **Tarım politikalarında daha iddialı ve daha destekleyici bir duruş gıda güvencesinde ilerlemeyi sağlayabilir.**

Türkiye'nin gıda güvencesinde politika ajandası: *Ulusal Yol Haritası*

- Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından BM 2021 Gıda Sistemleri Zirvesi'nin hemen ardından yayınlanan, Sürdürülebilir Gıda Sistemlerine Doğru Ulusal Yol Haritası, gıda sistemlerinin dönüşümüne ilişkin en güncel politika dokümanlarından biri
- Ulusal yol haritası, *5 ana aksiyon alanı* altında gıda değer zincirindeki pek çok probleme çözüm üretmeye çalışıyor: adil erişim, dijitalleşme, Ar-Ge desteği, kapsayıcı kırsal istihdam ve iklim krizine karşı dayanıklılık

Eylem Alanları	Hedefler
Eylem Alanı 1 (AT1): Herkes için Güvenilir ve Besleyici Gıdaya Erişim	Güvenilir ve besleyici gıdaya özellikle hassas grupların adil erişiminin geliştirilmesi
	Yenilikçi yöntemlerle denetim ve kontrolleri güçlendirerek halk sağlığı ve gıda güvenilirliğinin geliştirilmesi
Eylem Alanı 2 (AT2): Sürdürülebilir Tüketim Modeline Geçiş	Tarım ve gıda sektöründe tedarik ve değer zincirinin sürdürülebilirliğini teşvik etmek ve gıda kaybı ve israfının azaltılması
	Tüketicilerde bilinçliliğin artırılması ve sürdürülebilir tüketimin teşvik edilmesi

Türkiye’nin gıda güvencesinde politika ajandası: *Ulusal Yol Haritası*

Eylem Alanı	Hedefler
Eylem Alanı 3 (AT3): Yeterli ölçekte Doğaya Uyumlu Üretimin Sağlanması	İklim değişikliğine uyumlu üretim modellerinin iyileştirilmesi
	Su kaynaklarının verimli kullanımı
	Doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı
Eylem Alanı 4 (AT4): Adil Geçim Kaynaklarının Geliştirilmesi	Tarım-gıda sektöründe dezavantajlı gruplar (kadınlar, gençler, mevsimlik işçiler, geçici koruma altındakiler, çocuklar vb.) için daha kapsayıcı politika ve tedbirlerin geliştirilmesi
	Kırsal hayatın canlandırılması
Eylem Alanı 5 (AT5): Hassasiyetler, Şoklar ve Streslere Karşı Dayanıklılık Sağlanması	İklim değişikliği, doğal afetler ve beklenmeyen krizlere karşı gıda sistemlerinin dayanıklılığının artırılması

- Her ne kadar yol haritasının hedefler halihazırda var olan politika hedefleriyle eşleştirilmiş olsa da hedeflerdeki ilerleme ve hayata geçirilecek aksiyonların zaman çizelgesi daha açık ve takip edilebilir şekilde kamuya sunulabilir.
- Politika adımlarında elde edilen başarıların iletişimi daha sık ve daha şeffaf yapılabilir.

Türkiye'nin gıda güvencesinde politika ajandası: *Ekonomik Reformlar*

Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2021 yılında yayınladığı *Ekonomi Reformları Eylem Planı'nda fiyat istikrarının sağlanabilmesi için gıda kaybı ve israfının azaltılmasına yönelik bir dizi eylem açıkladı*

Hedef	Gelişme
Tarlada ve hallerde kalan ürünlerin Dijital Tarım Pazarı (DİTAP)'nda alıcılarla buluşturulması	DİTAP 2020 yılında halkın kullanımına açılmıştı
Üretim, lojistik ve perakende sektörüne yönelik rehber dokümanlar	Lojistik Sektöründe Gıda Kaybını Azaltmaya Yönelik Rehber Doküman (2021)
Sebze ve meyve zayıtının azaltılması için soğuk zincire destek verilmesi	KOSGEB Sebze ve Meyve Soğuk Zincir Finansal Kiralama Destek Programı
Gıda israfının önüne geçmek amacıyla Gıda Bankacılığı Sistemi'nin yaygınlaştırılması	«Gıdanı Korum» Kampanyası
Fiyat dalgalanmalarının önüne geçmek için sözleşmeli tarım mekanizmalarının geliştirilmesi	Kooperatif Marketler 2017 yılında açıldı
Hal Yasası Kanun Teklifi'nin sunulması	Yasa taslağı sektör temsilcileri ve uzman fikirleri alınarak geliştiriliyor

- **Gıda ürünlerinin maliyetlerini önemli ölçüde düşürebilecek Hal Yasası Kanun Teklifi henüz meclise sunulmadı.**
- **Özel sektörün gıda kaybını azaltmasına yönelik rehber dokümanlar yasal yükümlülük barındırmayan bir tavsiye dokümanı niteliğinde.**

Zorluklar ve Fırsatlar

Kısa Vade

- Gıda fiyatları ve üretim maliyetleri üzerindeki baskıları sınırlamak için enflasyonun düşürülmesi ve fiyat istikrarının yeniden sağlanması önem taşıyor
- Politikalarda ilerleme, uygulama, şeffaflık ve hesap verebilirliğin geliştirilebilmesi için yasal olarak bağlayıcı bir zaman çizelgesi belirlenebilir ve uygulamalarda ilerlemeye ilişkin iletişim şeffaf olarak yapılabilir

Uzun Vade

- Tarımda daha fazla kurumsal üreticinin katılımını sağlayabilecek *arazi toplulaştırması* ve daha *genç nüfusun* tarım sektörüne dahil edilmesi, tarımsal üretimde daha yüksek verimlilikle birlikte daha yüksek katma değer elde edilmesine yardımcı olabilir
- Daha fazla kurumsal üreticinin varlığı ve genç çiftçilerin katılımı, özel bankaların kredi vermesini yeniden canlandırabilecekken, bu krediler verimliliği ve lojistiği geliştirirken sermaye harcamalarını ve yeni teknolojileri artırmayı destekleyebilir
- Daha fazla üreticiyi tarım sektöründe yeni fırsatlara çekmek için *planlı üretim* ve *sözleşmeli tarım* gibi çiftçilerin satın alma gücünü artırmayı hedefleyen politikalara öncelik verilebilir
- Ata tohum kullanımının ve *yerli yem* ve *organik gübre* üretiminin yaygınlaştırılmasına yönelik destek, ithalata bağımlılığı azaltabilir
- Gıda atığı organik gübreler için bir kaynak haline gelebilirken, biyoenerjiye yapılan yatırımlar gıda atığı ile desteklenebilir. Türkiye, Avrupa Birliği'ne *biyoatik ihrac* eden önemli bir paydaş olabilir
- Su kaynaklarını odağına alan iklim kriziyle mücadele politikalarına daha fazla yoğunlaşılması kaynakların verimli kullanımı açısından önem arz ediyor
- *Su altyapısını iyileştirmeye yönelik yatırımlarla* birlikte *modern sulama teknikleri* ve havzanın su kaynaklarını dikkate alarak üretilen ürün çeşitlerinin optimizasyonunun gerçekleştirilmesi, su kaynaklarının yönetimi açısından önemli kazanımlar sağlayabilecek

Türkiye'de Gıda Güvencesi

Gül Yücel

Eylül 2022